

“ปฏิรูปการเลือกตั้ง สส. ให้โปร่งใส เพื่อให้ได้ผู้นำประเทศที่บริหารบ้านเมือง โดยยึดมั่นหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบและสำนึกรัฐชอบชาติ”ⁱ

ดร. มานะ นิมิตรมงคลⁱⁱ

ระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้งอย่างเสรีเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย แต่การเลือกตั้งมิใช่ตัวแปรที่กำหนดความสำเร็จทั้งหมดของระบอบประชาธิปไตยที่ควรประกอบด้วย การเลือกตั้งที่มีคุณภาพ การมีรัฐบาลที่ตอบสนองและรับผิดชอบต่อประชาชน มีสื่อมวลชนเสรีที่มีคุณภาพ สังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้าใจและสอดคล้องกับระบบประชาธิปไตย และการมีช่องทาง กลไกที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างตระหนักรู้

จากบทเรียนที่ผ่านมา การเลือกตั้งมักเชื่อมโยงกับคอร์รัปชันและการถกเถียงกันตลอดว่า สถาบันทางการเมือง (พรรคการเมือง ระบบรัฐสภาที่มี สส. สว.) ในอนาคตควรเป็นอย่างไร ควรมีการเข้าสู่อำนาจอย่างไร เช่น เลือกตั้งทางตรง ระบบ สส. ปาร์ตี้ลิสต์ ระบบการสรรหา เป็นต้น และควรมีการเชื่อมโยงกับอำนาจบริหาร ตุลาการและการตรวจสอบถ่วงดุลย์การใช้อำนาจอย่างไร ดังนั้นการปฏิรูปการเลือกตั้งจึงเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการเมือง เพื่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน

รายงานนี้เป็นมุมมองที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกตั้งที่ดีจะช่วยลดโอกาส ลดแรงจูงใจของคนที่จะเข้าสู่การเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มิชอบหรือคอร์รัปชันที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศได้

ปฏิรูปอย่างไรให้ได้คนดีและเป็นตัวแทนที่แท้จริง

เพื่อระบอบประชาธิปไตยที่ดี มีรัฐบาลต้องตอบสนองและรับผิดชอบต่อประชาชน จึงควรมีการปฏิรูป 3 องค์ประกอบไปพร้อมๆ กัน คือ

1. ระบบการเลือกตั้ง ลดการซื้อเสียง ทำให้ได้ สส.ที่เป็นผู้แทนของประชาชนทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอัตลักษณ์ (อาชีพ เพศ ฯลฯ) และต้องมีมาตรการป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมือง
2. การจัดการ หมายถึงผู้บริหารจัดการเลือกตั้งและกติกาการเลือกตั้ง ที่ต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการหาเสียง การจับและลงโทษคนโกงเลือกตั้งต้องรวดเร็วและเป็นธรรม ฯลฯ เป็นต้น

3. พรรคการเมืองและผู้สมัครรับการเลือกตั้ง ต้องมีกฎและกติกากำหนดปิดกั้นการเป็นทางเลือกของประชาชน ปิดกั้นโอกาสการเข้าเป็นผู้รับการเลือกตั้ง ไม่เพิ่มต้นทุนพรรคการเมืองและผู้สมัคร มีมาตรฐานการสร้างข้อมูลให้ประชาชนตรวจสอบนโยบาย ประวัติ ผลงานและแนวทางการทำงาน ที่ครอบคลุมรอบด้าน

นโยบายพรรคการเมืองและนักการเมือง

มีการศึกษาⁱⁱⁱ ที่ชี้ว่า นโยบายหาเสียงเลือกตั้งของพรรคและนักการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชนอย่างยิ่ง ขณะที่การซื้อเสียงได้ลดความสำคัญต่อการตัดสินใจลงตามลำดับและประชาชนเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองและพร้อมที่จะตัดสินใจอย่างมีเหตุผลที่ตนเชื่อมากขึ้น

ดังนั้นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญอย่างมากคือในการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง ทำอย่างไรจะเปิดให้สมาชิกพรรคและประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและวิพากษ์วิจารณ์ด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจว่าพรรคการเมืองจะเป็นตัวแทนของประชาชนมิใช่ตัวแทนของกลุ่มนายทุนพรรคฯ และทำอย่างไรนโยบายที่เสนอต่อประชาชนจะเป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเสนออย่างรับผิดชอบ

เป็นที่น่าคิดว่า ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการศึกษาและจัดทำแผนหรือยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาระยะยาวด้านต่างๆ อยู่มาก เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ รวมทั้งแผนแม่บท เช่น กรณีโลกร้อน การจราจรและขนส่ง เป็นต้น แผนเหล่านี้เป็นแผนระยะยาวที่มีการศึกษาและวางแนวทางไว้อย่างดี ดังนั้นสมควรหรือไม่ที่พรรคการเมืองและนักการเมืองที่แข่งขันกันเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในระยะเวลาสั้นๆ จะสามารถกำหนดนโยบายสาธารณะใหม่ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับแผนหรือยุทธศาสตร์เหล่านั้นได้

การเปิดเผยข้อมูล

มีการเสนอว่านโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองและนักการเมืองควรมีลักษณะดังนี้

1. ในแต่ละนโยบายต้องมีเนื้อหาที่มากเพียงพอ เช่น นโยบายการเอาชนะยาเสพติด จะทำด้วยมาตรการอย่างไร โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เป็นธรรม หรือ นโยบายด้านสังคม ทำเพื่ออะไร หวังผลอะไร แนวทางปฏิบัติและมีขอบเขตเพียงใด เป็นต้น
2. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลไก วิธีที่จะปฏิบัติให้นโยบายนั้นๆ ลุล่วงได้ เช่น แหล่งงบประมาณ ขอบเขตของโครงการ วงเงินที่ต้องใช้ การศึกษาประเมินผลได้ผลเสีย และความรับผิดชอบของบุคคล เป็นต้น

ในการหาเสียง นักการเมืองต้องพูดบนความจริง บอกในสิ่งที่อยู่ในอำนาจและบทบาทที่มีอยู่จริงของ สส. พรรคการเมืองและคนที่ต้องการเป็น สส. ต้องสร้างสมความดีให้ประชาชนเห็นอย่างต่อเนื่อง มิใช่อาศัยเทคนิคด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์สร้างกระแสนิยมในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งไม่กี่วัน วิธีนี้จะช่วยลดต้นทุนในการหาเสียงลดการแข่งขันทางการเมืองได้ แต่อย่างไรก็ตามการเสนอตัวเป็นผู้แทนประชาชนต้องสามารถพิสูจน์ผลงานและแนวคิดที่ดีกว่าคู่แข่งให้ได้

นอกจากประเด็นนโยบายที่ต้องให้ข้อมูลชัดเจนแล้ว ในหลายประเทศยังมีมาตรการสร้างความโปร่งใสด้วยการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง เช่น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพรรคฯ ได้แก่ ผู้ถือหุ้น/ สหสัมพันธ์ ผู้มีส่วนได้เสียในเชิงธุรกิจ ข้อมูลพรรคฯ เช่น ประวัติผลงาน นโยบายที่เปลี่ยนแปลง คณะกรรมการ รายชื่อ สส. ที่อยู่หรือเคยอยู่ในสังกัด ที่มาของเงินสนับสนุน เป็นต้น ข้อมูลของนักการเมือง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เครือญาติ หัวคะแนนรวมถึงธุรกิจของบุคคลเหล่านั้น ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ ทรัพย์สิน และประวัติทางการเมือง การทำงานเพื่อสังคม ประวัติทางคดีแพ่งและอาญาของตัวนักการเมือง เป็นต้น

บทสรุป

รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2557 มาตรา 35 (4) ได้วางแนวทางป้องกันไม่ให้คนที่เคยเกี่ยวข้องกับการโกงทุกรูปแบบเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่แค่นี้ยังไม่พอ เพราะเดิมพันของการเลือกตั้งทุกวันนี้ คือโอกาสที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับคนมือสกปรกที่พยายามเอาชนะเพื่อไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ แต่ได้สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลต่อประชาชนทั้งในวันนี้และอนาคต ผู้เขียนเสนอว่าการปฏิรูปการเลือกตั้งที่สามารถทำได้โดยไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้งหรือโต้เถียงว่าเอื้อประโยชน์ให้กับใคร คือการสร้าง ความโปร่งใสด้วยการกำหนดแนวทางให้พรรคการเมืองและนักการเมืองพร้อมเครือข่าย ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตนเองอย่างเท่าเทียมกันให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการตรวจสอบ - ติดตามและสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน

15 กันยายน 2557

ⁱ เอกสารนี้อ้างอิงข้อมูลจากการเสวนา เรื่อง “ปฏิรูปการเลือกตั้งอย่างไรให้ได้คนดีเข้าสภา” โดย รศ. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ ดร.บัณฑิตย์ เศรษฐศิริโรจน์ คุณปรเมศวร์ มินศิริ คุณจารุพงศ์ จีนาพันธ์และ ดร.อัคร พิศาลวานิช ในงาน “วันต่อต้านคอร์รัปชันแห่งชาติ” 6/9/57 และข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการป้องกันปราบปรามคอร์รัปชัน ขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชันฯ

ⁱⁱ ผู้อำนวยการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

ⁱⁱⁱ รศ. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์